

BEVEZETÉS A PSZICHOLÓGIÁBA

Készült a TÁMOP-4.1.2-08/2/A/KMR-2009-0041 pályázati projekt keretében
Tartalomfejlesztés az ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Tanszékén,
az ELTE Közgazdaságtudományi Tanszék,
az MTA Közgazdaságtudományi Intézet
és a Balassi Kiadó
közreműködésével.

Készítette: Erős Ferenc

Szakmai felelős: Erős Ferenc

2011. január



BEVEZETÉS A PSZICHOLÓGIÁBA

8. hét

A lelki fejlődés problémája

Erős Ferenc

- A klasszikus fejlődéslélektan fő pozíciói: Vigotszkij, Piaget, Wallon
- Hogyan lesz a gyermek logikájából a felnőtt logikája? Hogyan történik meg a nyelv elsajátítása, az értelmi cselekvések internalizációja?
- Kultúra-elsajátítás és kulturális evolúció, öröklődés környezet
- A kötődés-elmélet mint a modern fejlődés-lélektan fő paradigmája (Winnicott, Stern)
- A mentalizáció problémája (Fónagy, Target, Gergely). Fejlődéslélektan és elmélet

Szakirodalom

Kötelező:

- Pléh Csaba: *A lélektan története*. 451–467.
- Rita L. Atkinson és mások: *Pszichológia*. 64–101.

Ajánlott:

- Oláh Attila (szerk.) *Pszichológiai alapismeretek*. Bölcsész konzorcium 2006.
<http://mek.niif.hu/05400/05478/05478.pdf> 596–635.

A XX. századi fejlődéslélektan

- A fejlődés problémája a pszichológiában
- Piaget: a megismerés (logika, reprezentációk) fejlődése
- Wallon: az én szociogenezise (a társ szerepe az éntudat kialakulásában)
- Vigotszkij: interiorizáció (a magasabb rendű pszichikus folyamatok – gondolkodás, beszéd – külső eredete az emberek közötti viszonyokból – eszköz- és jelhasználat). Kultúrtörténeti pszichológia

Jean Piaget (1896–1980)



Henri Wallon (1879–1962)



Wallon a gyermeki fejlődés normális és kóros folyamataiban, illetve a gondolkodás, a cselekvés és az éntudat kialakulásában egyaránt kitüntetett szerepet tulajdonított a társadalom, a társak, a Másik, a „socius” kezdettől fogva való jelenlétének. Wallon – Piaget-val ellentétben – úgy gondolta, hogy „[a] helyzet és az egyén kezdeti egybefolyásából az én és a másik nagyjából egy időben alakul ki, sőt, a másik elhatárolása a helyzetben mintha megelőzné az énről való tudást.” (Mérei Ferenc, 1989.).

Lev Vigotszkij (1896–1934)



A tevékenység-elv a szovjet pszichológiában

Akkomodáció-asszimiláció

- Az egyén állandó kölcsönhatásban él környezetével, egyrészt alkalmazkodik hozzá, a szervezet belső állapotának megváltoztatásával (akkomodáció). Másrészt pedig igyekszik megváltoztatni magát a környezetet is („asszimiláció”, azaz „hasonítás”). A szervezet és a környezet közti „feszültségek”, állapotkülönbségek mindkét esetben kiegyenlítődnek (a homeosztázis ideális, noha általában a külső-belső környezet változékonysága miatt el nem teljesen el nem érhető állapot), állandóan egy egyensúlyi állapot felé tartva.
- Az asszimilációs-akkomodációs folyamatok összefoglaló neve „adaptáció” (alkalmazkodás).
- Az elme működésében is megfigyelhető az asszimilációs és akkomodációs folyamatok egyensúlya: a környezethez való alkalmazkodás az elme működésében

is végbemegy.

- Piaget szerint a gyereket úgy kell tekinteni, mint egy minden iránt érdeklődő tudóst, aki kísérleteket hajt végre a körülötte lévő világon, hogy megnézze mi történik. Ezen miniatűr kísérletek eredményeinek a gyermek tudatában való leképeződéseit Piaget **sémáknak** nevezte. Ha a gyerek új dolgot észlel, megpróbálja már egy létező sémával megérteni, ez asszimiláció. Ha nincs megfelelő séma, a gyermek átalakítja a világról alkotott képét úgy, hogy lehetőleg egy már meglévő sémát módosít; e folyamat már akkomodáció. Az új ismeretek asszimilációja egyensúlytalanságot szül, majd törekvés az egyensúlyra új struktúrát teremt.
- A sémák fő feladata a világ jelenségeinek **reprezentációja**. Piaget szerint egy tárgy, vagy általában, egy jel reprezentációs funkciójáról akkor beszélhetünk, mikor el tudunk szakadni az ingerfüggőségtől, vagyis a jel hatására akkor is fel tudjuk idézni a jelentést, ha a jelentést képező tárgy épp nem elérhető az érzékelés számára.

Piaget-i fejlődési szakaszok

Szakaszok

Jellemzők

Szenzomotoros (0–2 év) én és tárgy megkülönböztetése; önmaga, mint cselekvő felismerése; szándékos akciók kezdeményezése; tárgyállandóság felfedezése

Műveletek előtti (2–7 év) nyelvhasználat; a tárgyak jelölése képpel vagy szavakkal; egocentrikus gondolkodás; tárgyosztályozás egyedi vonások alapján

Konkrét műveleti (7–11 év) tárgyak és események logikai rendszerbe illesztése; szám-tömeg- súlymegmaradás megértése (6. 7. 9. év); tárgyosztályozás több tulajdonság alapján

Formális műveleti (11 évtől) elvont állítások közötti logikai kapcsolat felállítása; hipotézisek módszeres ellenőrzése; a jövővel és ideológiai problémákkal való foglalatosság

Piaget-i fejlődési szakaszok

Szakaszok	Jellemzők
Szenzomotoros (0–2 év)	én és tárgy megkülönböztetése; önmaga, mint cselekvő felismerése; szándékos akciók kezdeményezése; tárgyállandóság felfedezése
Műveletek előtti (2–7 év)	nyelvhasználat; a tárgyak jelölése képpel vagy szavakkal; egocentrikus gondolkodás; tárgysztyályozás egyedi vonások alapján
Konkrét műveleti (7–11 év)	tárgyak és események logikai rendszerbe illesztése; szám- tömeg- súlymegmaradás megértése (6. 7. 9. év); tárgysztyályozás több tulajdonság alapján
Formális műveleti (11 évtől)	elvont állítások közötti logikai kapcsolat felállítása; hipotézisek módszeres ellenőrzése; a jövővel és ideológiai problémákkal való foglalatosság

